

Omek

Ki távo 5785

2025. szeptember 11.

Bikurim: a tökéletes hála ereje

Aktuális hetiszakaszunk az év olvasmányainak egyfajta záróakkordja. Leghosszabb szakaszáról, a parancsolatok be nem tartásáért járó részletes *feddésekről* [*tocháchá*] a Talmud így ír:

„Érjen véget az év és érjenek véget az átkai” (Megilá 31b)

Szemben az előző hetiszakasszal, ami a micvákban a leginkább gazdag volt, a mostani hetiszakaszban a micvák gyakorlatilag véget érnek. A Tóraolvasás hátralévő heteiben, Mózes beszédének zárásában ugyan fontos alapelvek hangoznak majd el, de ugyanolyan formában már nem következnek törvények, ahogyan az elmúlt hetek során olvashattuk.

Talán észre sem vesszük: amikor a mostani hetiszakaszt éppen hogy csak elkezdjük olvasni, akkor valójában egy hosszú folyamatnak a legvégét olvassuk.

A micvák vége pedig a *bikurim* [első gyümölcsök] micvája:

„Vegyél a legjavából a föld minden gyümölcsének [...] és tedd azt kosárba, és menj el arra a helyre, amelyet az Örökkévaló Istened választ, hogy oda helyezze Nevét.” (Mózes 5., 26:2)

Ez az utolsó micva ugyan egyszerűnek látszik a felszínen, viszont ha a részleteiben alaposabban elmélyedünk, azt találjuk, hogy **megfejtethetetlennek tűnő rejtélyekkel van körülvéve.**

IV. évfolyam, 44. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1084 Budapest, Scheiber Sándor u. 2.

Felelős kiadó-szerkesztő: Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: ChatGPT

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben.

További részletek:

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

Először is: a *bikurim* felajánlásakor hosszasan meg kell emlékeznünk az egyiptomi kivonulásról. Olyannyira, hogy magának a peszáchi Hagadának a szövegének is ez a szöveg képezi az alapját. De vajon miért? **Mi köze a gyümölcsaink legjavának az egyiptomi szabaduláshoz?**

Egyáltalán: mi teszi ezt az alkalmat ennyire különlegessé, ünnepiessé? Látszólag ez is egyike azoknak az adományoknak, amit a terményeinkből adunk (a kohénoknak *trumát*, a lévítáknak *máászert*, a Teremtőnek lisztáldozatot [*minchá*]).

Az is meggondolandó, hogy vajon hogyan kapcsolódik a *bikurim* micvája az azt közvetlenül megelőző micvához: Ámálék emlékének eltörléséhez.

Szintén furcsa az a szakasz, amit Bölcsseink annyira kihangsúlyoznak a Hagadában: *arámi ovéd ávi*, szó szerint: „elvesző [vándorló] arámi volt az atyám”, amit azonban a Bölcsök Lábánra értelmeznek, aki „el akarta veszejteni atyámat [Jákobot]” (26:5).

Ezek a kérdések ugyan igen természetesnek tűnnek, de ha áttekintjük a talmudi, valamint későbbi hagyományos magyarázatokat, akkor azt találhatjuk, hogy nem kínálnak teljeskörűen megnyugtató válaszokat.

Márpedig a Tóra tanulásának alapvető módszere ez: keressünk alapvető kérdéseket, tekintsük át a hagyományos irodalmunkat, és igyekezzünk válaszokat találni benne.

A *bikurim* micvája alkalmas arra, hogy egyfajta *binján áv*, építő, alapvető példájául szolgáljon annak, hogy milyen módszertant, receptet követhetünk hasonló szituációban.

Az esszencializmus receptje röviden ez: ha nehezen értelmezhető tórai résszel találkozunk, keressük meg annak esszenciáját, lényegét.

Ehhez mindenelőtt keressünk támaszpontot: próbáljuk összehasonlítani olyan tórai fogalommal, ami a leginkább hasonlít hozzá („legközelebbi szomszéd módszer”). Ebből az összehasonlításból kiderül, hogy mi teszi egyedülállóan szükségessé a magyarázni kívánt témát.

Ha ez megvan, pillantsunk rá ismét a nehéz, alapvető kérdésekre, és keressünk olyan átfogó teóriát, ami képes összekapcsolni a kérdéseket az esszenciával.

Befejezésképpen pedig ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a Tóra törvényei örökké érvényesek, minden nemzedékben. Tanulásunk nem maradhat elméleti, ahogyan a *Rámbán* fogalmazta híres, fiának írt levelében:

„Amikor felkelsz a könyvtől, keress benne olyan dolgot, amit meg tudsz valósítani.”

Ehhez pedig használjuk az újonnan felfedezett teóriát arra, hogy mindennapi szituációinkra alkalmazzuk, életvezetési szabályt formálva belőle.

Most pedig lássuk, hogy hogyan tudjuk alkalmazni ezt a „receptet” a *bikurim* esetében.

Első lépés a legközelebbi szomszéd megtalálása. A *bikurim* esetében ez látszólag igen természetes adódik, hiszen a Tórában találhatunk egy másik micvát, az *elsőszülött állat* felajánlásának micváját [*bechor*], melynek nemcsak a logikája, de még a gyökbetűi is teljesen megegyeznek a *bikurim*éval.

A legfontosabb különbség a kettő között az, hogy míg a *bechor* esetben állatot, úgy a *bikurim* esetében terményt, gyümölcsöt ajánlunk fel.

Ha pedig megvizsgáljuk azt, hogy pontosan hol találjuk a Tórában az elsőszülött állat micváját, megdöbbentő összefüggést találhatunk: éppen az Egyiptomból való kivonulás

után (Mózes 2., 13:11-16).

Igaz, hogy ugyanebben a szakaszban találhatjuk a peszáchi áldozat elkészítésének részleteit, viszont ezek a kivonulás narratívájának szerves részei. Az első olyan micva, amit formálisan kapunk, az éppen az elsőszülött felajánlásának micvája.

Pontosan úgy, ahogyan a *bikurim* az utolsó, úgy a *bechor* a legelső¹.

Ebből azonnal megérthetjük e két micva egyik alapvető fontosságú tulajdonságát: az elsőség, a legkiválóbbság, a tökéletesség esszenciáját.

Eszünkbe jut minderről Káin és Ábel története: noha Káin volt az, aki először áldozatot mutatott be az Örökkévalónak, de Ábel volt az, aki *elsőszülöttet* áldozott, és arra is gondot fordított, hogy a *legtökéletesebb* példányokat válogassa ki a terményből:

„És hozott Káin a föld gyümölcséből ajándékot az Örökkévalónak. És Ábel is hozott nyájának **elsőszülöttjeiből** és **legjavából**.” (Mózes 1., 4:3-4)

Ez tehát a *bikurim* micvájának esszenciája: tökéletes adomány. De miben különbözik az elsőszülött micvájától? **Miért van szükség mindkettőre?**

A *bechor* micváját megkaptuk azonnal, miután kivonultunk Egyiptomból. Érvényes minden ember minden állatára: ha elsőszülöttje van, azt fel kell ajánlani. Állatra vonatkozik, és a bemutatása, tórai leírása jóval kevésbé ünneplés mint a *bikurim*.

Emberi logikánk pontosan ennek ellenkezőjét diktálná.

Hiszen a természet rendjében a növények vannak alacsonyabb szinten mint az állatok.

A Tóra rendszerében azonban fordítva van: az állatokkal kapcsolatos parancsolat az, ami egyfajta „belépő szint”, és a termények bemutatása számít a parancsolatok beteljesedésének, csúcának.

Káin és Ábel történetében is fordítva találtuk: ott Káin földből hozott áldozata volt az, amire nem pillantott az Örökkévaló, szemben Ábel állatáldozatával. Amikor Mózes Izrael földjének küszöbén áll, és a nép egységként bevonul, akkor érkezik el a történelmi pillanata annak, hogy ez megváltozzon.

Talán mondhatjuk, hogy az állatok feláldozása az ember állati ösztöneinek a „feláldozását”, vagyis az azokon való uralkodást szimbolizálja.

A növények azonban, melyek a héberben (akár csak a magyarban), a *növekedésük* tulajdonságáról vannak elnevezve [*coméach*], az ember növekedését, fejlődését szimbolizálják, ezért azok bemutatása a történelemnek ezen a pontján előtérbe kerülnek.

Míg Káin és Ábel idejében, valamint az egyiptomi kivonulás idején a hangsúly az előbbin van, egy fejlettebb fázisban viszont már a hangsúly a növekedésre, a jó cselekvésére kerül, nem pedig a rossz ösztönök elnyomására.

Ez megmagyarázza a *bikurim*hoz kapcsolt különleges szöveg rejtélyét, amiben megemlékezünk az egyiptomi kivonulásról és végül a peszáchi Hagada alapszövegévé is válik. Hiszen a *bikurim* a *bechor* micváján keresztül szorosan kapcsolódik a kivonuláshoz. Az elbeszélésnek is végül itt lesz a helye, mivel

¹ Igaz ugyan, hogy a Talmud Bölcssei a Tóra első micvájának az új hónap megszentelésének micváját számítják, melyet egy valamivel korábbi mondatból tanulnak (Mózes 2., 12:2, *Menáchet* 29a, *Rámbám Kidus HáChodes* 1:1). Mondhatjuk azonban, hogy ez a Tóra *drás*, azaz mélyebb szintű értelmezési rétegében igaz csak. Az egyszerű olvasat szerint az általuk idézett mondat szintén a kivonulás narratívájának a része.

ezen a ponton magasabb szintre értünk már el.

Összefoglalva tehát a bikurim tehát a hálaadás tökéletessége.

A Tóra számos más micvája is a háláról szól (például az *étkezés utáni áldás* vagy a *szülők tisztelésének* micvája). A *bikurim* azonban kiemelik ezek közül: a legjobb ajándékot hozzuk, a lehető legnagyobb ceremónia keretein belül, a legjelentősebb pillanatban.

Ezáltal megérthetjük a kapcsolatot **Ámálék eltörlésének micvájával** is. Ámálékról ugyanis azt prófétálta Bileám:

„A népek **legjava [résit]** Ámálék, de a végső sorsa az, hogy elvesszen [ovéd].” (Mózes 4., 24:20)

A *bikurimot* a Tóra szintén pontosan ugyanezzel a szóval illeti: „**vegyél a legjavából [mérésit]** a

föld minden gyümölcsének” (26:2). A furcsa szöveg pedig az elbeszélés elején: „*elvesző [ovéd] arámi volt az atyám*” (26:5), amit néha Jákobra értünk, aki lement Egyiptomba, néha pedig Lávánra, aki el akarta veszejteni atyámat (Jákobot), szintén pontosan ugyanezt a szót tartalmazza [ovéd], mint Bileám próféciaja.

Ámálék népének nagy ereje is abban állt, hogy *résit* voltak, azaz a maguk nemében egyfajta tökéletességet értek el. Ilyen erővel azonban csak egy pozitív *résit* erejével lehetünk képesek szembeszállni. Ez pedig a *bikurim*. Tanulása örök, és most is érvényes, amikor a *bikurim* micváját nem tudjuk teljesíteni:

Amikor nagy segítségre van szükségünk, jelentős fordulópont előtt állunk, akkor helyes, ha a hála legtokéletesebb formáját választjuk, és mi is a legjavát igyekszünk felajánlani a Teremtő számára abból, amink van.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 17:42 és 18:43 között.

Szombat kimenetele: 19:46.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulás, 18:30-tól Kábálát Sábát.

Köszönjük a múlt heti beszélgetést Kovács András szociológusnak!

A *Smá Jiszláel*t olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:28-ig.

Most szombat estétől (szeptember 13.) kezdődik: SZLICHOT!

A *Rumbach utcai zsinagógában* 20:30-tól (körzetünk képviselőjében Quittner Zoltán kántorral).

FIGYELEM! Szlichot napjaiban minden hétköznapi reggeli ima 30 perccel hamarabb kezdődik. Ezért:

Hétfő és csütörtök reggel 7:30-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Kedd és szerda reggel 7:00-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában szeptember hónapban:

Szeptember 6-én, *Ki Técé* szombatján, valamint

Szeptember 20-án, *Nicávim* szombatján (**jövő héten!**) 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!